

glas

slovenske kulturne akcije

I. XII. 1-2 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 31. I. 1965

VELIKONJEVO LETO

Po dvajsetih letih naše največje narodne nesreče se pri Slovenski kulturni akciji pridružujemo skupnim spominskim slovesnostim na svoj način. Med najsvetlejšimi žrtvami tistih časov je bil pisatelj Narte Velikonja; plemenito dejanje mecena nam je omogočilo, da smo za leto 1965 kot zaključek svojega jubilejnega leta mogli razpisati *Velikonjevo literarno nagrado* njemu v spomin.

Kaj naj nam pomeni spomin na Velikonjevo trpljenje in žrtev?

1. Zločin in malikovanje zločina nikdar ne more biti izvor za pravični red med posamezniki in narodi. Narte Velikonja je moral pasti, ker je javno obsodil malikovanje zločina. Komunistični zločini v domovini niso prenehali, ni še konec zablode, ko se med komunistične borbe in sopotnike še vedno prištevajo tisti, ki so in še zamužujejo na eno ali obe oči, kadar gre za odobravanje zločinov osvobodilne borbe in si jih nekateri še laste kot svetla dejanja preteklega sopotništva s komunisti. Po dvajsetih letih se je mogoče na zunaj marsikaj spremenilo, na znotraj pa bore malo.

2. Pisatelj je najiskrenjši zagovornik resnice in borec za pravo svobodo. Brez zvestobe obojemu pravi umetnik ne more napisati niti ene iskrene vrstice. Velikonja je ostal tak do poslednjega diha in zato nam je bil in bo svetel zgled ter pobudnik pri našem delu. Njegov lik spada v vsem blesku v okvir vseh naših misli in spominov ob dvajseti obletnici.

3. Ob smrti kraljev in cesarjev so glasniki s trobentami oznanjali narodu: „Kralj je umrl — naj živi novi kralj.“ Pisatelj sicer umre, toda v svojih delih živi med svojim narodom in bo živel do konca dni. Literarna nagrada Velikonji na čast naj potrdi to resnico in izpriča, da je med nami umetniško in književno delo živahno, ker je dovolj sil in moči, ki hočejo s svojim delom ohranjati sloves vrednot, katerim je do smrti Velikonja služil z vso ljubeznijo in vdanostjo.

4. Ob vseh grozotah revolucij se ni odigrala tolika tragedija kot se je tedaj, ko so rablji komunistične justice vedli na morišče pisatelja invalida in zlomljenega po dolgi bolezni. Ni govoril besed maščevanja.

(Dalje na 2. str. spodaj)

JUBILEJNA ZBIRKA

Kdor dela ali sodeluje pri kulturnem delu, ne išče sebe, ampak ustvarja iz ljubezni do naroda in do bližnjega. Še pri velikih narodih je polno svetlih primerov, ko so bili umetniki po svojih delih pravi vzor ljubezni do domovine. Še bolj velja to pri majhnem narodu, kakor je slovenski, kjer niti v domovini nekoč nikdo ni mogel računati na kako posebno nagrado za svoj, pogosto za žrtvami iz lastnega žepa plačan trud in napore. Ustvarjavec in občinstvo veže med seboj plemenito najgloblje spoštovanje do skupnih dosežkov. Da je med nami še vedno tako, dokazuje JUBILEJNI DAR.

Darovali so: ž. g. ALBIN AVGUŠTIN, Boulogne sur Mer, 2000 pesov; ž. g. MILAN HLEBE, Campbell, ZDA, 20 dolarjev; ga. HELENA in g. ing. VLADIMIR REMEC, Chicago, 20 dolarjev; g. VINKO MIRT, Sao Paolo, Brazilija, 2000 pesov; g. STANKO ŠUŠTERŠIČ, Avstralija, 10 avstralskih funtov; g. dr. FRAN KOLARIČ, Švedska, 20 dolarjev; ž. g. prof. LOJZE AMBROŽIČ, Kanada, 4000 pesov; g. ALFONZ PIPAN, Bs. Aires, 2000 pesov; g. FRANCE GORŠE, New York, 20 dolarjev; g. JOŽE VODLAN, New York, 20 dolarjev; g. MIRO ŽUPANČIČ, New York, 20 dolarjev.

Vsem se najlepše zahvaljujemo.

(Dar za Argentino 2000 pesov in za ostale države 20 dolarjev je možno plačevati tudi v obrokih. — Darovanci bodo ob koncu zbirke prejeli umetniško darilo s posebnim, osebnim posvetilom.)

Kulturni delavec z drugega kontinenta nam med drugim piše: „... Vsekakor je videti, da stari običaji mešanja in nagajanja tudi pri Vas v Argentini dobro cvetejo... Ko bi le iz tega kaj nastalo. Četudi se po eni strani ne morem načuditi, kako vsi tam toliko zmorete, se mi po drugi strani zdi, da vkljub udarcem korakate ciljem naproti, kaj veste, da ste na pravi poti. Vsem tistim, ki teh zakulisnih nagajanj ne poznajo, je Vaše delo dokument in vzor kvalitete, do katere si oni le želijo, ker je ne morejo doseči. Ker pri nas velja, da je treba vse presoditi „z objektivnega stališča“ in to po „kompetentnih“, zato se ne morejo posluševati trditve, da jim to ali ono ni všeč, da si predstavljajo drugače... Kaj še! Treba je reči, da je to in to napačno, da subjektivno barvate in podobno... Ne bojte se, ampak pogumno naprej, nasprotniki naj vam bodo samo dokaz, da imate mnogo prijateljev... Deklamatorsko ponavljanje gesel iz preteklosti nam sicer more ležiti rane osebnih polomij, istočasno pa nam preprečuje možnost, da bi se kaj naučili. Med modernimi znanstveniki že dolgo velja geslo, da je poznanje stvari največja zapreka, pri čemer poznanje pomenja to, kar mislimo, da o stvareh že vemo. Ker npr. vemo, da je komunizem največja nevarnost našega časa, zato se nam pač z njim ni treba ukvarjati, nam — mučenec revolucije — ga ni treba pretresati in študirati. Zato so za nekatere razni spisi in dokumenti preteklosti več ko sv. pisma, ker so prepričani, da so ti že dali odgovor na vsa vprašanja in mislijo, da tisti odgovori še danes držijo, enako kot so pred desetletji... Ne verujem, da boste klonili; vem pa, da bi bila za nas vse velika nesreča, ako bi se le za ped odmaknili...“

T I S K A S E :

Karel Mauser:

LJUDJE POD BIČEM

II. del

— Založba SKA z veseljem obvešča naročnike in prijatelje, da je sredi januarja prejela zadnji del rokopisa in bo zato knjiga pisatelja Karla Mauserja, ki je v veliki meri v tiskarni že dogotovljena, izšla čimprej, verjetno že konec februarja 1965. Glavna dela so omejena še na končni tisk ter na vezavo.

Prepričani smo, da bomo podrobnosti mogli objaviti v prihodnji številki GLASA.

— Poljski pisatelj Melchior Wankowicz je bil konec leta 1964 v Varšavi obsojen na osemnajst mesecev zapora, ker je „razširjal klevetne informacije o Ljudski republiki Poljski“. Melchior Wankowicz je sedaj star 72 let in je eden najbolj slavnih poljskih književnikov. Pred vojsko je vodil založniško zadrugo Roj. Sam je napisal okoli deset del. V knjigi „Po sledovih Smeleka“ je preučeval ostaline poljskega duha v Vzhodni Prusiji po šeststo letih tevtonske vlade. Knjiga je bila objavljena tik pred nemškim navalom in je postala eden izmed simbolov odpora pod zasedbo. Nacisti so obsodili na smrt vsakega, ki so jo pri njem našli. Avtor se je mogel umakniti v Severno Ameriko. Po vojski je zaslovel s knjigo „Bitka za Monte Cassino“, kjer pripoveduje epopejo Andersove armade v Italiji. Izšla je najpogrejši zdoma, leta 1956 pa jo je mogel pribočiti v rodni deželi — potem ko je moral narediti nekaj „izrezkov“. Takrat se je kot turist vrnil v domovino, 1958 se tam nastanil dokončno, pa ohranil ameriško državljanstvo. Marca je podpisal slaven manifest „štiriinidesetice“. Tedaj mu je bilo prepovedano objavljati svoje spise. Zato jih je pošiljal v zamejstvo. Zaradi tega delikta je bil postavljen pred sodišče.

— Sovjetski poslanik na Danskem je v zadnjem hipu sporočil, da prof. P. L. Kapica ne more priti iz SSSR. Najslavnejši ruski fizik, ki je sedaj star 68 let, je bil učenec in prijatelj danskega Nobelovega nagrajenca za fiziko. Kmalu po oktobrski revoluciji je emigriral v Veliko Britanijo. Ko se je 1934 vrnil v domovino na nek kongres, ga je sovjetska vlada prisilila, da je ostal v Rusiji, kjer je bil imenovan za predstojnika fizikalnega inštituta. Konec druge svetovne vojske je bil del časa zaprt, ker je odklonil delati za atomsko bombo. Vodilno pa je sodeloval v vesoljskih raziskavah in pri dograjevanju raket na luno.

— Pred božičem 1964 se je v Zahodnem Berlinu govorilo, da bo izpuščen prof. Wolfgang Harrich, nekdanji glavni urednik vzhodnonemške revije za filozofijo, ki je bil 1957 obsojen na deset let prisilnega dela zaradi „organiziranja protidržavne zarotniške skupine“. Novice vzhodno-nemške oblasti niso potrdile.

— Koper je dobil novo radijsko postajo, ki bo druga največja v Sloveniji. Dnevno bo šest ur oddaje namenjenih italijanski manjšini v Kopru in okolici. Vodstvo postaje pa razglasa, da je vpliv na Italijane tudi velik, ker prihajajo od tam tisočera pisma z vprašanji o uredbi jugoslovanskih javnih in socialnih naprav.

NACIONALNO VPRAŠANJE V PSEVDOSOCIALISTIČNI JUGOSLAVIJI

France Dolinar

Prva državna skupnost južnoslovanskih narodov se je v drugi svetovni vojski razdrla, ker ni bil urejen državnopravni status teh narodov. V sporazumu Cvetković—Maček je del srbskih politikov privolil šele pod grožnjo bližajočega se vojnega spopada. Večina srbskih politikov pa je nadaljevala svojo sovražnost do tega prvega koraka k federalizaciji Jugoslavije celo v eksilski vladi, s tem najbolj usodno ohromila njeno delo in pripravila pot Titu, ki je svoje gibanje prikazoval kot federalistično. Ko je izšla prva ustava druge Jugoslavije, so v svetovni javnosti zagovorniki jugoslovanske rešitve z zadoščenjem razglasili, da je s federalistično uredbo nacionalno vprašanje v Jugoslaviji za vselej rešeno.

Kmalu se je začelo kazati, da ta sodba temelji na nerealistični oceni političnega položaja in na nepoznanju balkanskih političnih teženj in marksistične narodne politike. Realna politična zagotovitev federalizma je mogoča samo v vladavini politične svobode, kjer bi se mogli nosilci federalistične misli uveljavljati kot politične moči. Te svobode seveda v enostranskarski diktaturi komunistične Jugoslavije ni. V vsakem komunističnem režimu je federalistična uredba permanentno ogrožena od zgolj instrumentalističnega umevanja narodnosti, kakor je lastno marksistični doktrini. Na geografskem prostoru Jugoslavije pa še posebej od atavističnih tribalnih asimilacijskih teženj, ki so značilne za vso zgodovino srbskih oblastnih težišč.

Še predno so gospodarji želeli, so te tendence izrazili njih pisarji hlapi. Že 1957 se je na kongresu „Saveza književnika Jugoslavije“ priporočila odprava slovenskega literarnega jezika. Hrvatska individualnost je menda za „jugoslovanske književnike“ že odpravljena v srbskohrvatskem jeziku. Glavne črte iz razvoja nacionalnega, posebno slovenskega vprašanja so med zdomci znane predvsem po GSKA.

Leta 1964 je prišlo do toliko resnega položaja, da se je v nacionalnem vprašanju v SRJ moral ukvarjati VIII. kongres jugopartije 7.–13. XII. 1964 v Beogradu. Josip Broz je v svojem usmerjevalnem govoru na kongresu vel, „da mora VIII. kongres posvetiti vso pozornost mednarodnim odnosom“. Ta ukaz je toliko bolj značilen, ker je doslej veljalo, da je glede teh odnosov vse v najboljšem redu. (Titovska terminologija je hote nedoločena; izmenoma govore o naciji, o narodu, o nacionalnosti; za manjšine so izumili nov termin: „nacionalne etnične skupine“; v slovenščini je zmeda še večja, ker srbski „narod“ pomeni slovensko „ljudstvo“. — Vsi navedki so iz kongresnih prilog ljubljanskemu „Delu“.) Po Titovem prepričanju ima še vedno partija pred seboj „naše, zmeraj pereče probleme nacionalnih odnosov“. Ti problemi niso samo pereči, so celo nevarni, kajti „v naših današnjih razmerah birokratsko-centralistični in birokratsko-partikularistični nacionalizem ni nič manj nevaren in kontrarevolucionaren kot ‘klasični’ buržujski nacionalizem“.

„V vseh naših republikah, oziroma na nacionalnih območjih, posamezniki včasih izražajo zaskrbljenost zaradi nekakšne ogroženosti nacionalnih interesov. Takšni ljudje si pogosto jemljejo pravico samostojnih ‘zaščitnikov’ nacionalnih interesov tega ali onega našega naroda.“ Da ta zaskrbljenost ni tako brez nič, bi mogel priznati Josip Broz sam, saj v istem govoru trdi, da ima ljudi, „ki jim je odveč močna parola iz našega osvobodilnega boja o bratstvu in edinosti, ki menijo, da so se v našem socialističnem razvoju nacionalnosti že preživjele.“

Tudi črnogorskemu komunistu Veljku Vlahoviću, ki mnogim velja za prihodnjega moža v Beogradu, ni neznano, da so v debatah med VII. in VIII. kongresom bile izrečene take-le trditve: da „morajo nacije čim hitreje odmrtni“, da je „nacionalno vprašanje buržujski predsodek“, da „je nesreča, ker je Jugoslavija večnacionalna skupnost“, in vendar obsoja samo tista posamezna stališča, „ki so vlekle nazaj v mlakužo nacionalizma in šovinizma“. Pač stališča tistih, ki so se vznemirili ob omenjenih trditvah.

„Pojavi šovinizma“, „ki jih je treba venomer odkrivati in se prizadevati, da jih odstranimo iz našega družbenega življenja, se“ — kot ugotavlja Tito — „manifestirajo na vseh področjih družbenega

(Dalje s 1. strani)

vanja ali obsojanja, želel je le, da bi Bog kazni za zločin ne razlil nanje in na nikogar med našim narodom. Vemo, kaj naj nam pomeni taka oporoka. Ubili so ga, zlomili ga niso — marsikdo bo morda moral med nami kloniti zaradi pretežkih bremen — toda če se mora kdo zrušiti, po Velikonjemem zgledu, ne bo odnesel s seboj v grob idealov resnice, ljubezni in svobode; nasprotno, iz njegovega groba in vseh njemu enakih se bodo vili proti nebu še z večjim žarom in lepoto.

To naj nam pomeni Velikonjevo leto.

meddobje

Letnik VIII

Štev. 5-6

UREDNIKI: Zorko Simčič, Ruda Jurčec, Rafko Vodeb

VSEBINA:

PESMI: Dante Alighieri — Tine Debeljak: DRUGI SPEV VIC; T. S. Eliot — Francé Papež: UMOR V KATEDRALI (Pridiga na sveto noč); Taras Ševčenko — Tine Debeljak: DVE PESMI.

PROZA: Vinko Beličič: NOVA REVIJA (novela); Ruda Jurčec: REQUIEM IN RE (novela).

ESEJI: Alfonz Čuk: PSIHOLŠKA RAZMIŠLJANJA OB EKUMENIČNEM VPRAŠANJU; Vinko Brumen: K NAŠEMU KULTURNEMU POLOŽAJU; Anica Kraljeva: IZ SPOMINOV NA LIPARI; France Dolinar: ZGODOVINAR JOSIP MAL.

ČAS NA TRIBUNI: KDO SMO? (Jože Velikonja).
ČRTA IN PROSTOR: II. GRAFIČNA RAZSTAVA SLOVENSKE IZSELJENSKIH UMETNIKOV (Marijan Marolt).
ČRKE BESEDE MISLI: HARMONIKA NI JEZIK, NE VE ZA HINAVŠČINO... (Ruda Jurčec).

ZAPISKI: OB JUBILEJU TARASA ŠEVČENKA (Tine Debeljak).
Kulturni večeri Slovenske kulturne akcije v letu 1964.

Strani 112

Cena izvodu 280.— pešov

UPRAVA: SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA, Ramón Falcón 4158, Bs. As.

NOVO DELO IGORJA ŠENTJURCA
IZIDE PRI SKA

Gospod Igor Šentjura, pisatelj svetovnega slovesa nam je pisal: „Spoštovani gospod Jurčec, oprostite prosim, da Vam na Vaše pismo šele danes odgovorjam. Mnogo sem med tem patoval, tako da je vsa moja korespondenca pod tem trpela... Džilasova biografija bo gotova to pomlad in Vam prav rad pošljem en izvod za prevajanje. Seveda se želim počistiti, da ste prav Vi prevzeli nalogo... saj Vas „poznam“ in cenim iz mnogih člankov v „Meddobju“... Morebitni honorar naj gre v sklad „Meddobja“. Tozadeno bom govoril z mojim založnikom. — Vašo knjigo „Skozi luči in sence“ bom bral z zanimanjem — in v naprej lepa hvala! — Dovolite, da Vam in sodelavcem pri SKA — čeprav z zamudo — želim vse najboljšo in mnogo uspehov v letu 1965. S pristržnimi pozdravi — Igor Šentjura.“

življenja: na področju gospodarstva in gospodarskega razvoja, kulture, umetnosti in znanosti, zlasti pa še v historiografiji in drugod.“

„Na področju zgodovine in kulture se žilavo ohranjajo nekatere negativne 'tradicije'. [...] Zelo pogosto se srečujemo z nemarksističnimi, nekritičnimi in neznanstvenimi ocenami dejstev in osebnosti iz nacionalne zgodovine. Včasih se celo povzemajo kake buržuazno-nacionalistične ocene. Včasih se zgodi, da pod pritiskom nacionalističnih prepričanj, nacionalnih pridobitev in tradicij dobivajo znanstveni spori značaj političnih. Posamezni pisci probleme naše historiografije, ki so še preveč 'politično občutljivi' zaradi 'političnega oportunizma' puščajo ob strani.“

Nacionalizem zajema mladino. „Naša mladina je zelo prizadeta zaradi tega, ker se zlasti v zadnjem času v naši družbi opažajo razne lokalistične in partikularistične težnje. V veliki večini mladina ni zastrupljena z nacionalističnimi in šovinističnimi tendencami, vendar nanjo zelo negativno vplivajo razni škodljivi pojavi v našem kulturnem življenju, v literaturi, historiografiji itd.“ Vendar J. Broz skuša samega sebe prepričati s trditvijo: „Mladina se prizadeva za integracijo, ne za unitaristično, temveč za socialistično.“

Z vdorom nacionalizmov v partijo samo se je največ bavil Veljko Vlahovič, referent o idejnih tokovih: „Ne moremo reči, da se je vsak posameznik, ko je vstopil v ZKJ, s tem v celoti znebil balasta ozkosrčnega nacionalizma [...] Pri nekaterih posameznikih začenja proletarska, socialistična zavest počasi ugašati in se spreminja v zavest provincialca, ki si umišlja, da s svojimi birokratskimi metodami varuje nacionalne interese, da je prerasel v nacionalnega voditelja. Takšni ljudje se rajši obračajo k preteklosti in ne k bodočnosti [...] Prihaja do sovprege malomeščanskega nacionalista in 'komunističnega provincialca', kar se najpogosteje izraža na torišču gospodarstva in kulture. Nacionalistične manifestacije med nekaterimi člani ZKJ enega naroda (v srbskem tekstu: nacije) spodbujajo podobne manifestacije pri nekaterih članih ZKJ druge narodnosti (v srbsčini: nacije). To gre v prid pojavi, da se je treba reševati republikanstva s pospešeno gospodarsko in kulturno integracijo“. Potreben je zato boj „proti poskusom, da bi se ustvarile nacionalistične oaze ali razni šovinistični bunkerji, predvsem v vrstah Zveze komunistov Jugoslavije“.

Tudi Tito poudarja, kako „ta nacionalizem stihisjsko teži, da se 'poveže' s 'klasičnim' buržuaznim nacionalizmom in da izkoristi njegov idejni arzenal“. Spričo nevarnosti nacionalizma toži nad posamezniki, ki te nevarnosti ne spoznajo, temveč se — partiji — „zelo neodgovorno in celo naklonjeno vedejo do raznih nacionalističnih pojavov, nekateri pa celo uporabljajo dobro znane 'argumente' buržuazno-šovinistične ideologije“. Menda iz obtožbe ne izvzema niti svojega dosežanega ravnanja: „Dogaja se, da smo včasih preveč strpni do neka-

(Dalje na 6. str.)

— V letu 1964 je Slovenska Matica v Ljubljani izdala za proslavo 400-letnice rojstva W. Shakespeara dva nova prevoda in zbornik „Shakespeare in Slovenici“. Prvi dve knjigi in sicer Kralj Lear in Timon Atenski sta že izšli. Obe je prevedel Matej Bor v sodelovanju z Anušo Sodnikovo. Prevod Kralja Leara je že tretji; prvi ga je prevedel A. Funtek, nato Oton Župančič. Uvod in opombe je napisal Bratko Kreft.

— ZDA so v prvem tromesečju 1964 izdale 5680 del, kar pomeni 618 več kot v predlanskem letu 1963. Med temi je bilo 4229 novitet, to je 400 več kot v letu 1963.

— Univerzitetna založba je izdala v okviru izdaj Univerze v Ljubljani nov zbornik arheološkega oddelka: Poročila o raziskavanju neolita v Sloveniji. Zbornik obsega strokovne opise uspehov o raziskavanju kolišč ob Resnikovem prekopu na Barju pri Igu v poletju 1962. O koliščih poroča z gradbenega vidika T. Bregant, opis kulturnih ostalin pa podaja prof. Josip Korošec. Glavni članki imajo povzetke v tujih jezikih. Zbornik je bogato ilustriran s slikami in črtaji.

— Slovenske založbe so v letu 1963 izdale 639 del v skupni nakladi 45.676.000 izvodov. Časnikov in časopisov je izšlo v Jugoslaviji 1042 z nad 675 milijoni izvodov, od tega v Sloveniji 151 v nakladi 85.940.000 iztisov. Med temi je bilo 49 občasnih listov in 60 mesečnikov v 3,5 milijonski nakladi, dalje še 12 štirinajst dnevnikov, 25 tednikov (z nad 22 milijoni iztisov), 2 lista sta izšla enkrat. Dnevnik so bili trije z 51,6 milijoni iztisov.

— ZA SKLAD GLASA so darovali: ga. Milka in g. Jože Radić, San Martín de los Andes, 350 pesov; gđc. Milica Hribar, Ramos Mejía, 200 pesov; g. Lojze Ilija, Venezuela, 163,60 pesov; ga. Martina Černič, V. Ballester, 100 pesov; ga. N. Lesar, Castelar, 50 pesov; ga. Helena in g. ing. Vladimir Remec, Chicago, 600 pesov; g. N.N., Tintorería Morón, 100 pesov; g. Vilko Čekuta, Toronto, 5 dolarjev; g. Drago Ložar, Kanada, 5,50 dolarjev; č. g. p. Vendelin Špendov, Chicago, 7 dolarjev; č. g. Jože Jurak, Gorica, 320 pesov; ga. Vilma Kržišnik, Wilmington, 2 dolarja; g. Peter Mohar, Dobriča ves, Koroška, 15 NFRS. — ZA SKLAD SKA: g. dr. Anton Komatar, Montevideo, 50 pesov; č. g. Stanko Janežič, Trst, 3500 Lit. — Vsem prav lepa hvala!

— Gospod doktor *France Prijatelj* je na Gregorijani v Rimu dosegel doktorsko čast junija 1963. Teza, ki jo je branil pred komisijo profesorjev p. Karla Vl. Truhlarja SJ in p. Karla Bernarda SJ, je izšla sedaj v Burgosu pod naslovom: *La Antinómia — Conciencia del propio valor — Humildad en el Epistolario de S. Teresa de Jesús (Disertatio ad Lauream in Facultate Theologica Pontificia Universitaria Gregoriana — Burgos 1964.)* Delo obsega 116 strani v formatu osmerke in ima štiri poglavja: I. Planeamiento general del problema de antinómia; II. Conciencia del propio valor; III. Humildad; IV. Solución de la antinómia.

— FRIDO BEZNIK, član gledališkega odseka Slovenske kulturne akcije, je tudi med prvimi člani igralskega zbora nepoklicnega argentinskega odra „La Pausa“, ki s svojimi uprizoritvami argentinskih in svetovnih avtorjev igra po različnih odrih Velikega Buenos Airesa. Letos so z lepim uspehom uprizorili ameriško meščansko dramo „Na angela se spomni“, dramatisacija znanega istoimenskega romana Thomasa Wolfeja. V uprizoritvi je Frido Beznik igral glavno moško vlogo in žel za svojo lepo stvaritev pohvalne kritike. — Pri nedavnem tekmovalstvu 30 nepoklicnih gledališč iz Velikega Buenos Airesa pa je Beznik dosegel prvo mesto kot najboljši igralec. Našemu mlademu igralcu — iskrene želje.

— Graham Greene je napisal novo dramo „To Carve a Statue“ in je bila premiera na odru Royal Court Theatre v Londonu. Kritiki dela niso sprejeli preveč navdušeno, ker da se avtor v idejah in problemih ponavlja. Glavni junak drame je kipar, ki se je odločil, da bo izklesal kip Boga Očeta. Petnajst let se lovi okoli dela, pri tem pa komaj opazi, kako mu žena umira za rakom, kako je odraslemu sinu zapeljal in izrabil nevesto in ko se je sin hotel rešiti z drugim, čistim dekletom, jo oče zaplete v erotično krizo, da konča v sanatoriju za duševno bolne in znori. Pri tem pa kipar kleše mirno svoj kip in lovi Boga v svojo stvaritev. Ne zave se niti tedaj, ko ga ob koncu sin zaprosi: „Oče, ali se ne bi mogel še malo bolj pozanimati zame, namesto da sekaš v kamen svojo lastno podobo?“

— Slovenski salezijanci na Opčinah pri Trstu izdajajo zbirko Knjižice, kjer je kot 44. zvezek izšlo delo: *Misijonar škof Friderik Baraga* in ga je napisal univ. prof. dr. Filip Žakelj. Prvo poglavje Mladostna leta obsega

NAŠI SOSEDE SODIJO

Profesor Vinko Nikolić je naš dolgoletni znanec in prijatelj. Ko smo v letu 1947 iskali tiskarskih možnosti, nam je že pomagal, mi pa smo se veselili, da smo se v Argentini znašli s hrvatskimi kulturnimi delavci za istimi mizami in podobnimi nameni. Poslej se je sodelovanje večalo, prijateljstvo utrjevalo. Poleg Vinka Nikolića se nam je med brati Hrvati najbolj približal še pesnik Viktor Vida, postal je del naše družbe in smo skupno s Hrvati obžalovali njegov nenadni, žalostni odhod. Ko smo v letu 1954 ustanovili Slovensko kulturno akcijo, se je prav krog okoli „Hrvatske revije“ in okoli časopisa „Glas sv. Antuna“ razveselil lepega dogodka in prijatelji iz iste hrvatske družbe so nam radi pomagali pri eni naših najlepših kulturnih manifestacij v emigraciji — pri organizaciji Meštrovicve razstave. Delo je naraščalo, vezi se niso nič zrahljale — srečavali smo se na skupnih umetniških prireditvah, zlasti na umetnostnih razstavah; želeli bi si še mnogo več stikov in sodelovanja, toda lastna bremena so nas pogosto ovirala. Toda ostalo je veselje do dela, bili smo navdušeni nad uspehi pri bratih Hrvatih, ugotovili velik pomen njihovega napora, podčrtali vsak pomemben izid njihove publikacije, ko so zlasti izdajo Meštrovicve spominov dosegli svojiski višek v sodobni slovanski memoarni literaturi.

Urednik Hrvatske revije (revija izhaja v Buenos Airesu že 14. leto) Vinko Nikolić je ugleden hrvatski pesnik in javni delavec. Prve pesniške zbirke je izdal že v domovini, v emigraciji napisal nova dela — pred nekaj meseci je izšla njegova nova pesniška zbirka „Duga nad porušanim mostovima“ —, pri reviji je ustanovil Knjižnico Hrvatske revije in uspešno založil dela najbolj vidnih hrvatskih kulturnih delavcev v emigraciji. Decembrska številka 1964 Hrvatske revije pa je pod naslovom „Prvorazredna kulturna delavnost Slovencev v Argentini“ samo še potrdilo globokih vezi prijateljstva, ki njega in njegov krog vežejo na podobno delo Slovencev v emigraciji. Med drugim pravi:

„Iskreno nam je žal, da ne moremo redno in temeljito spremljati založniško delavnost naših prvih sosedov (doma in v tujini) Slovencev. Izdajajo take in tolikšne knjige, da jih mora zavidati vsaka, in tudi hrvatska emigracija. Te knjige izdajajo v taki grafični opremi, solidno in okusno, da je naravnost nerazumljivo, kako more kaj takega ustvarjati zelo majhna in siromašna emigracija. Slovenci so pravilno doumeli, da je njihova kulturna afirmacija glavno sredstvo za njihovo politično in narodno afirmacijo, zato so v to delo vložili svoje najbolj izbrane sile. Politično žive med dvema velikanoma Nemčijo in Italijo, boje se za svojo usodo in si zato ne upajo odkrito izjavljati svojih narodnih teženj za samostojno državo, dasi se očitno dobro zavedajo, da je to edina prava oblika za svobodo vsakega naroda. Kajti nazadnje ni veličina naroda v številu prebivavcev ali v površini kvadratnih kilometrov. To drži zlasti danes, ko je toliko narodov doseglo ustanovitve lastne države, pri tem pa že obstajajo mnogoštevilne, ki so manjše in revnejše od Slovenije. Zares, tak narod kot so Slovenci s tako bogato lastno kulturo ima vso pravico do samostojnosti in svobode v svoji mali, toda čudoviti deželi, pa če tudi med dvema velikanoma, katerima more biti Slovenija vzor.“

Kaj vse imajo Slovenci — in moramo se vsemu čuditi... koliko domov, koliko zadrug, koliko prireditev politične, verske,

— Pri razvoju komunizma v Evropi je bilo najbolj opaženo, da dosedaj ni bilo mogoče napisati zanesljive zgodovine o komunizmu v Rusiji ali v drugih evropskih državah. Zgodovina ruskega boljševizma se je razpletala v razne smeri in dočim so imele sovjetske enciklopedije za časa Stalina o njem dolge strani z vsemi podrobnostmi o ruskem diktatorju, so po njegovi smrti morali iz njih trgati posamezna poglavja in je npr. 1. 1960 izšla v Leningradu

zgodovina ruskega komunizma, ki Stalina odpravi v treh kratkih stavkih. Komunistična gibanja v Nemčiji in Italiji, nekoč vodilna v Evropi, še dosedaj nimajo napisane zgodovine nastanka in razvoja, dasi so morala skozi težke krize in hude borbe z Mussolinijem in Hitlerjem. Pri Fayardu v Parizu je pred kratkim izšla Zgodovina komunizma v Franciji, ki jo je napisal Jacques Fauvet, ravnatelj vodilnega dnevnika „Le Monde“. Napisal je zgodovino komunistič-

kulturne in športne vsebine. Nobena emigracija nima dveh tednikov; Slovenci imajo Svobodno Slovenijo in Oznanilo (imajo dve tiskarni, eno zasebno, drugo na združni podlagi)... Kot le malokatera kulturna skupnost, imajo svojo literarno nagrado, ki bo letos znašala 100.000 pesov. Prirejajo slikarske razstave, gledališke predstave in športne tekme, kakor da bi bili v svoji Ljubljani.

Dne 3. oktobra so s posebno izbranim glasbenim in gledališkim sporedom proslavili 10. obletnico Slovenske kulturne akcije. In to po vsej pravici. Kajti ta zaslužna založba je pod vodstvom uglednih književnikov Ruda Jurčeca in Tineta Debeljaka izdala dosedaj nad 30 knjig (dejansko bo prihodnje Meddobje 56. publikacija, op. ur.), ki po večini prav nič ne zaostajajo za onimi v Sloveniji, a s tem poudarkom, da so danes samo te knjige resnični izraz slovenskega narodnega duha in idealov malega naroda, ki je zelo kulturn in napreden. Mi prav iz srca čestitamo Slovenski kulturni akciji za njen zaslug polni jubilej, za njeno delo na polju slovenske kulture, kajti to delo ima vrednost, ki ne bo nikdar minila. Obžalujemo pa samo to, da naše akcije, vsaj kulturne, niso bolj povezane (seveda je krivda na obeh straneh). Boljše sosedstvo bi rodilo koristi na obe strani.

SKA je objavila, ponavljamo, vsega okrog 30 knjig (najbrž ne vpošteva revije kot samostojne knjižne publikacije). Ne moremo bolj podrobno o njih obravnavati. Omenjamo le tri poslednje: Fran Zore: „Dežela“, nato Karel Mauser: „Ljudje pod bičem. trilogija, I. del; Ruda Jurčec: „Skozi luči in sence“ I. del (knjiga izhaja dejansko v Založbi Baraga, op. ur.), knjiga literarno-političnih spominov odličnega slovenskega književnika Rude Jurčeca, ki je pred leti objavil svoj roman „Ljubljanski triptih“. Jurčec vodi slovensko književno delavnost kot predsednik SKA in kot urednik njenega „Glasu“ in kot eden izmed trojice urednikov revije Meddobje. — Književni dvomešnik „Meddobje“ zasluži nekaj besed posebej: Uredniki so Zorko Simčič, Ruda Jurčec in Rafko Vodeb... Pravkar je izšla številka 3-4, z zelo bogato vsebino in umetniško prilogo Božidarja Kramolca: Snežni metež. Revija zasluži po vsebini in grafični popolnosti vse priznanje in je vzor na, posvečena samo književnosti.

To skromno, toda prijateljsko poročilo ne bi bilo popolno, če ne bi omenili ime najvidnejšega sodelavca, preč. g. Lada Lenčka CM, ki je v njenem okviru prava mravlja, ko nosi na svojih ramenih bremena finančne in tehnične organizacije. Mi smo imeli dovolj prilike blizu opazovati njegovo delo in njegov delež, zato mu posvečamo te prijateljske besede priznanja.

Želimo, da bi našim sosedom Slovencem njihova kulturna delavnost čim bolj koristila njihovi lepi, danes skupno s Hrvatsko zasluženi Sloveniji. Zelo kulturni in delavni slovenski narod resnično zasluži boljšo usodo, katero mu bodo, tako upamo, njegovi delavni sinovi kmalu ustvarili. Takrat bodo v svobodi gotovo prejeli slovenski neutrudljivi kulturni ustvarjanci v tujini: Ruda Jurčec, Tine Debeljak, Marijan Marolt, Zorko Simčič zasluženo narodno priznanje. V tej bodoči svobodni državi Sloveniji bo naša Hrvatska imela dobrega sosedo, da bomo skupno gradili in branili svojo svobodo in neodvisnost.

Za lepe besede priznanja in za želje pri pogumnem delu v bodočnosti se g. Vinku Nikoliću in njegovim sodelavcem prav lepo zahvaljujemo. Najbolj iskreno in plemenito delo nas veže, kajti zvestoba kulturi in vera v zmago duhovnih vrednot nas bosta skupno rešili za pravično, svobodno in plemenito službo našima narodoma in vsemu človeštvu. Trdno smo prepričani, da nas bo kulturno sodelovanje edino znalo zvariti v pravo in globoko prijateljstvo.

negi revolucionarnega pokreta in sindikalizma; razmerje med komunizmom in intelektualci, zlasti pisatelji in umetniki pa je obdelal Alain Duhamel, ki uvodno poudarja, da je bila skušnjava francoskih kulturnikov s komunizmom zgled in vabilo za vse intelektualne kroge v Evropi in po svetu. Duhamel meni, da so bili kulturniki tisti, ki so prvi razglašili duhovno revščino marksistične ideologije. Najprej so se komunizmu priključili pisatelji, ki so menili, da je komunizem za

pacifizem (Henri Barbusse), sledili so surrealisti, ki so razočarani prešli večinoma v trockizem in nazadnje tisti, ki so verovali v antifasizem komunizma (André Gide in Paul Langevin), a so še pred drugo svetovno vojno spregledali.

— Arh. Edvard Ravnikar, profesor arhitekture na ljubljanski univerzi, je pri natečaju za urbanistično ureditev dela Benetk, tako imenovanega Tronchetta, dobil tretjo nagrado.

14 strani, med naslednjimi je zlasti zanimivo poglavje: Slovenska misijonska pomlad, in poglavja Trije Baragovi darovi Slovencem, Velik indijanski kulturni delavec, Baraga — dobri pastir, Sloves Baragove svetosti in Delajmo za Baragovo oltarsko čast. Cena knjižice v Trstu je 100 Lit.

— Na kongres književnikov v Lublinu je potem prišel tudi glavni tajnik partije Gomulka. Takrat je spregovoril tudi katoliški pisatelj Stefan Isielewski, in terjal, da se omogoči tudi diskusija o nemarksističnih političnih nazorih. Vprašal je Gomulko: „Zakaj ne bi smeli na Poljskem objavljati knjig, ki ne izpovedujejo nemarksističnega stališča? To je sedaj mogoče na Madžarskem. Ali bo v bodoče tudi pri nas možno svobodno izražanje mnenja?“ Potem je dodal, da je katoliška tedenska revija „Tygodnik Powszechny“ poskusila voditi tako diskusijo, nakar so revijo kaznovali s tem, da so njeno naklado zmanjšali na četrtino. Kongres pa je zboroval na tajnih sejah, samo pri začetku so bili navzoči časnikarji, ki so jih nato izključili.

— Moskovska literarna revija „Novi mir“ je objavila v svoji najnovejši številki na desetih straneh nove Jevtušenkove pesmi. Pesnik je bil lani hudo grajan zaradi svojih nastopov v Evropi in ZDA in je bil obsojen v pozabo. Umaknil se je potem v Sibirijo, kjer je bil rojen. Sedaj se je vrnil v Moskvo in njegov prijatelj Tvardovski, urednik revije „Novi mir“ je sedaj objavil to novo zbirko pesmi. Tokrat se Jevtušenko političnih problemov ne dotika, pač pa opisuje delo mehanika, ki se muči pri svojem bagerju. Kot namig pa smatrajo sledeče verze: „Če je treba plačati trdo ceno zato, da je svet lep, sem pripravljen to ceno plačati.“

— Po pregledu o študiju na višjih šolah v Sloveniji, je bil položaj sredi poletja 1964 naslednji: Ljubljanska univerza je imela na 8 fakultetah več kot 9000 slušateljev. V glavnem mestu Slovenije deluje še samostojna visoka šola za politične oziroma družbene vede (z novinarsko katedro), visoka šola za telesno kulturo, tri umetnostne akademije (likovna, glasbena ter za gledališče, radio, TV in film) in 14 višjih šol (med njimi predvsem pedagoške, socialne in medicinske). V Mariboru deluje pet višjih šol z 2009 slušateljev in sta tam najpomembnejši ekonomsko-komercialna in pedagoška akademija. Statistike pravijo, da ima sedaj 5 odstotkov prebivalcev Slovenije višjo ali visoko izobrazbo.

GLAS Slovenske kulturne akcije je že dne 5. novembra 1964 v svoji številki 21, 22 na drugi strani zgoraj na prvem mestu objavil daljše poročilo o tem, da bo univerza v Harvardu izdala antologijo jugoslovanskih književnikov v dvajset zvezkih in je opozoril na krivico, ki se bo zgodila slovenski književnosti, ko bo po spletkah beograjskih književnikov v zbirki majkala slovenska (in macedonska) književnost. Ugledni tednik „Katoliški glas“ v Gorici je poročilo dobesedno ponatisnil in ga objavil pod naslovom „Kulturna enakopravnost“ v Jugoslaviji v svoji številki z dne 7. januarja 1965. Pod zaglavjem „BRALI SMO“ je „Svobodna Slovenija“ v Buenos Airesu ponatisnila članek iz „Katoliškega glasa“ v svoji številki L. XXIV. (18) števil. 3 z dne 21. januarja 1965 tudi pod naslovom „Kulturna enakopravnost v Jugoslaviji“ in sicer celotno besedilo, kakor je izšlo že v GLASU!

NAROČNIKOM IN PRIJATELJEM

za Argentino in Južno
Ameriko!

Zaradi izrednega porasta cen smo vse cene publikacijam v posamični prodaji morali zvišati za 50 odstotkov. Nove cene veljajo od 1. februarja 1965. Samo cene za knjige in publikacije VII. letnika se zvišajo samo za 10 odstotkov.

— Mariborska knjižna založba Obzorja bo v letu 1965 izdala 63 del, od tega 30 domačih avtorjev. Založba partije Prešernova družba pa je napovedala, da bodo konec leta 1965 izšle naslednje knjige za letnik 1966: Prešernov koledar 1966; roman Mire Mihelič: Zmeraj — nikoli; roman Ernesta Hemingwaya: Imeti ali pa ne; Emilijana Cevca Slovenska umetnost; potopis Sartakova: Po brzicah Čune v Sibiriji; Pravljice, ilustrirana knjiga za otroke. Vsak naročnik bo imel pravico na eno umetniško reprodukcijo po izbiri med štirimi slikami. Založba Lipa v Kopru je izdala v jeseni 1964: Anton Slodnjak, Neiztrohnjeno srce; Charles Knickerbocker, Zdravniki; Mimi Malenšek, Inkvizitor; Ciril Zlobec, Najina oaza; Tone Pavček, Ujeti ocean.

— Ob sklepu kongresa za „langue d'oc“, ki se je končal 15. septembra v Avignonu, kjer je bilo predloženih blizu petdeset priobitev o južno-francoskem jeziku, je francoski akademik André Chamson privzignil prednosti „dvojezičnosti“. „Bilingvizem je ena izmed največjih dobrot. Z njim je mogoče imeti binokularno gledanje na svet in na poezijo. Je najboljši obrazec ljudskega humanizma.“ Kakor znano, se zagovorniki južno-francoskega (provencalskega) jezika, ki ima starodavno literarno tradicijo, prizadevajo za njegov pravičen delež v šolskem pouku, terjajo, da bi vsak prebivavec Južne Francije znal poleg „langue d'oc“ tudi svoj domači jezik.

— Pariška glavna opera je navdušeno pozdravila izvedbo Straussove „Salome“, ki jo je uprizorila nemška operna skupina iz Beireutha. Prvič je na pariškem odru nastopil avantgardist v opremi oper: Wieland Wagner; ob nemškem orkestru pa so glavne vloge peli pevci raznih narodnosti. Saloma je bila finska sopranistka Anja Silja, Astrid je bila Madžarka Astrid Varnay, Herod je bil Nemec Gerhard Stolze in Janez ameriški bariton Thomas Stewart.

(Dalje s 3. str.)

terih nacionalističnih in šovinističnih stokanj nad baje ogroženimi nacionalnimi pozicijami ali interesi tega ali onega območja.“

V marksistični analizi — ki pa je polna prevdomarksističnih elementov — virov, iz katerih priteka nacionalizem, Tito navaja „protislovja, ki izvirajo v prvi vrsti iz bujnega razvoja še do nedavna nerazvite države“, potem „protislovja, ki so zlasti očitna v večnacionalni državi“, („Toda zato smo tu komunisti, da spoznamo obstoječa protislovja in da jih kar najbolje rešujemo.“...) nekatera protislovja „imajo svoje korenine“ „v administrativno-birokratski delitvi in drugih nepravilnostih, v razlikah razvitosti posameznih republik in pokrajin in podobnem“. So pa še drugi vzroki: „Nacionalistične deformacije nastajajo tudi zaradi etatistično-birokratskih teženj, ki zavirajo procese mednacionalne integracije. Zaradi njih prihaja po eni strani do birokratsko unitarističnega ignoriranja družbeno-ekonomskih funkcij republik in autonomnih pokrajin, po drugi strani pa do teženj zapiranja v 'svoje meje'. Obe težnji sta v bistvu nacionalistični in enako škodljivi za normalni proces ekonomske in družbene integracije.“

Slog sicer ni kaj prida čist, toda dovolj jaseen je namen: Titu in njegovim je cilj „mednarodna integracija“, ki ji sicer pravijo socialistična, kjer je pa socializem čisto navadna ideološka pretveza za jugoslovanski unitarizem.

Simptomatično je, da Tito v svojem razlaganju nikoli ne poizkusi dognati, kdo je sprožil nacionalna trenja v socialistični Jugoslaviji. kakor je tudi značilno, da o njih sploh ničesar ne pove verjetni Titov naslednik, Srb Ranković.

Čeprav morda Črnogorec Vlahović le priznava, da so vpravi „unitaristična oziroma birokratsko-etatistična pojmovanja“ tista, „ki peljejo k pojavom šovinizma in ozkosrčnega nacionalizma“, so pa samo tisti, ki se temu unitarističnemu prizadevanju upirajo, tudi od njega zaznamovani za šoviniste in ozkosrčne nacionaliste. Sicer je pa tudi njemu „boj za enakopravnost in vsestransko afirmacijo vsakega in vseh naših narodov“ istoveten z „zmeraj globljim povezovanjem in združevanjem kot tudi popolnejšim vključevanjem celotne naše skupnosti v progresivni socialistični družbeni razvoj sodobnega sveta“. Tudi on odklanja „administrativno-centralistični nacionalizem“, zato ker „v resnici preprečuje dejansko integracijo, za katero se zavzema Zveza komunistov“.

Progresivni mednarodni integracijski proces „socialistične utopije“ je vrhovni kriterij za odnose med narodi tudi „rešitelju slovenskega vprašanja“ Kardelju, ko je govoril o „gospodarskih vidikih mednarodnih odnosov“. „Takšna integracija je sedanost in prihodnost človeštva. Zmožna je preiti vse narode in jezike. Pogoji za njen zdrav razvoj pa je v tem, da mora biti resnični proizvod potreb razvoja proizvodnih odnosov v vsakem narodu in da nikoli ne bo navržena (menda je želel reči: oktroirana) od zunaj. Komunisti imajo kot faktor najnaprednejše družbene zavesti na tem področju dve nalogi. Po eni strani naj bodo idejni nosilci zblíževanja med narodi na vseh področjih družbenega življenja, po drugi strani pa morajo biti branilci socialističnih osnov takšne integracije in se morajo boriti proti nacionalistični ozkosrčnosti, egoizmu in drugim tendencam, ki v praksi lahko pripeljejo do neenakopravnosti in izpodkopavanja enotnosti naših narodov.“ Malo globlji poudarek te Kardeljeve stilistične in logične umetnije pokaže, da se ves ta proces, ki ga nadučitelj slovenskega komunizma „nametuje“ svojim vernikom, vrši le na eni strani: zblíževanje in integracija — seveda na socialističnih osnovah — sta sumljivo blizu in na isti plati vrtelje, kjer naj se zmlinči individualnost narodov.

Pri pospeševanju integracije si Tito in drugovi največ obetajo od samoupravnega sistema. Titu „krepitev in pravilni razvoj samoupravljanja proizvajalcev“ pomeni „največjo oviro nacionalizmu in hegemonizmu vsake vrste“. „Birokratski karakter tega nacionalizma je najbolj viden v tem, da si v resnici najpogosteje prizadeva s parolo 'zavarovanja nacionalnih interesov' zamaskirati odpor proti razvoju sistema družbenega samoupravljanja.“ „Za proizvajalce namreč ne obstajajo meje“, razlaga na drugem mestu. Kardelj pa kliče v tej zvezi v spomin: „Komunisti ne smemo pozabljati, da so v mednarodnih odnosih ekonomski aspekti najvažnejši.“ Seveda pozabljajo, da prisrčevanje snovnih dobrin še prav posebno more deliti in ločiti. Toda tu bo vse uredila partija: „V samoupravnem sistemu, pri obstajanju takšne države prehodnega obdobja, ki jo sestavljajo enakopravni narodi (kakršno misli ideolog Vlahović sedanjo Jugoslavijo), obstaja tudi Zveza komunistov kot družbena zavest, ki izraža interese socialističnih sil vseh narodov in narodnosti, ki živijo v naši federalni skupnosti.“ Žal ta družbena zavest more zelo otipljivo izražati interese „novega razreda“, ki so „v protislovju“ z interesi vseh narodov skupaj in posamez.

Iz enotnega socialističnega sistema v Jugoslaviji že raste skupna jugoslovanska kultura. Vsaj po Titovem mnenju, ki „razvijanje skupne jugoslovanske kulture“ definira kot „svobodni in vsestranski razcvet nacionalnih kultur vseh naših narodov in narodnosti, združenih z enotnimi interesi, enotnim socialističnim družbenim sistemom in potemtakem tudi z enako podlago in bistveno vsebino vsega kulturnega ustvarjanja.“ Odmisliti je treba samo ves slepilni besedni lišp, pa se odkrije stara stalinska formula: nacionalno po obliki, socialistično po vsebini. Ob kateri nekateri leninisti tako radi zamolčujejo Leninov 15. element dialektike: boj med vsebino in formo, po katerem vsebina odmetuje formo, kadar forma ne spreminja vsebine...

Narodnost je tudi v titovsko-kardeljski različici marksizma-leninizma zgolj reklamni, ljudsko-zabavni in muzejski rekvizit. Tudi vedno znovljena grmljava zoper „birokratsko-etatistična“ stremeljenja kot vir nacionalizmov razodeva, kako uporno hočejo beograjski psevdosocialistični oblastodržci izključiti južnoslovanske narode od tiste vrednote, ki je bistvena za prizadevanja vseh modernih narodov-nacij, se pravi od lastne države. (Birokratizem je zadeva posebnega komunističnega žargona. Že 1956 je oksfordski izvedenec za komunizem R. N. Carew Hunt zapisal, da je birokratizem „pripraven grešni kozel“, ki mu komunisti nalože napake in krivde svojega režima.)

Tudi kadar si dajejo Josip Broz in drugi videz, da zagovarjajo narodnosti pred „unitarizmom“, vedno obidejo pojme samosvojesti, samovrednosti, svojepravnosti in samostojnosti narodov, ki edini morejo zagotoviti enakopravnost narodov, tudi v državnopravnih zvezah.

Ni mogoče govoriti o vsebini „mednacionalnih odnosov“ — kakor to dela J. Broz, ko terja, „da ta vsebina mora biti taka, da se bolj krepi enotnost in bratstvo naših narodov“ — ne da bi se preje opredelila narava subjektov, kateri so v odnosih, ne da bi se v pravnih razmerjih določilo pravno bistvo subjektov, ki ta razmerja nosijo, namreč narodov, ki se kot posebne celote zavedajo svoje naravne in duhovne posebnosti in samosvojesti in te svoje lastnosti, svojo edinstvo in enotnost in svojo svobodo varujejo in goje. Ko bi ravnali drugače, bi nehali biti narod. Odpoved posebnosti, ki je nasproti drugim drugačnost, je odpoved lastni biti.

Resnična federativna zveza more uspeti samo takrat, kadar se zida tako, da ničesar ne razbija; v novo enoto združenim narodom mora ta enota prinesiti nekaj več, ne pa jim jemati vrednost. Teilhard de Chardin je to idejo povedal tako: „Ako naj bo zedinitev živna in stalna, mora povzročati, da se nezamenljive posebnosti vsake sestavne prvine življenjskega sestava povzdignejo, ne pa zaduše.“

Narodne vrednote so človeške vrednote, toda človeške vrednote vprav v kolikor te po narodu dobe svojo posebno izraznost. Zatorej so tudi posebne celote, ki se na temelju teh dobrin oblikujejo v človeštvu, prave človečanske vrednote. Kardeljsko govorjenje o integraciji, ki niči in uničuje narodnostne posebnosti in pripadnosti, je teoretično zelo simplistična teza marksističnega utopizma, praktično v slovenskem primeru pa resničnega humanizma nevredno pomagastvo skrajno ekspanzivnemu nacionalizmu najštevilnejšega naroda v Jugoslaviji, tedaj srbskega nacionalizma.

Tudi — in še posebej — slovenske zavesti se ne da umevati kot moment v napredujočem širjenju kroga gospodarske vzajemnosti. To ekonomski deterministi sicer le težko pojmi, zato je pa tudi marksizem tako neobjavljen spricho realnosti narodov.

Širjenje človeških odnosov v koncentričnih krogih lokalne, potem pokrajinske, potem „narodne“, kontinentalne itd. ekonomije prav nikakor nujno ne vklepa izginjanja narodov, kakor bi rad s svojim pojmovanjem človeške integracije jugoslovanski teoretik slovenskega narodnega vprašanja.

— Nenadoma je v Londonu umrl znani angleški pisatelj Ian Fleming. Pisateljsko kariero je začel dejansko šele v svojem 48. letu, ko je ustvaril „junaka“ Jamesa Bonda, pravega naslednika Sherlocka Holmesa. Ko je bil na počitnicah na Jamaiki, je napisal prvi roman „Casino Real“ in ko je ugotovil, kolik uspeh je imelo delo, se je za stalno naselil na otoku, koder je naprej sledil stopnjam in dejanjem Jamesa Bonda. Skoraj vsi njegovi romani so bili že filmani.

— Katoliška in protestantska komisija sta se sešli v Freiburgu,

da bi določili, v kakšni obliki in kolikšni meri bi se mogli verniki udeleževati skupnih božjih služb. Protestanti in katoliški teologi so bili dolgo na delu, da so pripravili primerne predloge za skupne verske obrede, ki so se po sili razmer pod hitlerizmom že morali uvajati v nekaterih delih Nemčije, ko sta morali obe veroizpovedi iskati skupna zatočišča in sredstva za primerno obrambo.

— Lepe prireditve bodo zajele dunajski glasbeni krog, ko bo v letu 1965 obhajal dvajseto obletnico smrti glasbenika Antona Weberna, enega izmed začetnikov

dvanajststonske glasbe. Dunajske proslave bo vodilo društvo „Anton Webern“, salzburski festival 1965 pa bo potekal v znamenju njegove glasbe.

— Nacizem je nemški literaturi vsilil „molk“, saj bi lahko rekli, da od 1933 do 1945 ni izšlo nobeno pomembno delo v Nemčiji. Nemško književnost so reševali pisatelji in pesniki, ki so se mogli rešiti v emigracijo. Znova je literatura zaživela šele v letu 1947, ko se je skupina književnikov povezala v „Krožek 47“ in si ohranila naziv vse doslej, ko gledajo v njej nekako vrhovno „nemško akademijo lepih umetnosti“. Prireja vsakoletna studijska srečanja. V letu 1954 so tako srečanje prenesli v Italijo, v letu 1964 pa je bilo drugo srečanje v avgustu blizu Stockholma. Na razgovore so povabili tudi švedske književnike in je med posvetovanjem prišlo tudi do razgovora o tem, da je leta 1912 prejel nagrado Gerhart Hauptmann; do leta 1929 je potem preteklo sedemnajst let, in jo je prejel Thomas Mann. Poslej že 34 let švedska akademija ni glasovala za nobenega Nemca. Ker se zdi, da ima danes Nemčija spet pisatelje, ki bi mogli odgovarjati pogojem za nagrado, se v Stockholmu navajajo imena pisateljev Böll, Grass in Johnson, dasi so v tujini znana tudi imena Koeppe, Walserja in Enzensbergerja. Nobelova nagrada za literaturo bo podeljena konec oktobra 1964.

— Jugoslovanski likovni umetniki so v letu 1964 priredili samostojne ali kolektivne razstave v Avstriji, Veliki Britaniji, Italiji, Poljski, Maroku, Norveški, Abesiniji, Švedski, Nizozemski, Švici, Mehiki, ZDA, Braziliji in Čilu. Na mediteranskem bienalu v Aleksandriji je prejel prvo nagrado za grafiko Slovenec Janez Boljka.

— Umetnostne kroge v prestolici Ukrajine — Kijevu je zajelo veliko veselje, ko je bilo objavljeno, da so strokovnjaki odkrili v nekem samostanu sliko srednje velikosti. Slika v oltarju datira iz leta 1628 in je v Kijev prišla v 18. stoletju. S pomočjo infrardečih žarkov so ugotovili, da je slika Rembrandtovo delo, umetnik pa je verjetno upodobil svojo mater.

— Založba Hudožestvena literatura v Moskvi je izdala knjigo „V. Majakovski — življenje in delo“, ki jo je napisal H. Mečenko. Dasi sta že išli dve obsežni deli o pesniku Vladimiru Mihajloviču Majakovskem, ki je pod pritiskom Stalina preganjan leta 1930 izvršil samomor, in jih spisala V. I. Kozlovski in V. Percov, je bila nova študija dobro sprejeta ter je bila naklada (običajna naklada v Moskvi je 30.000 izvodov) v nekaj dneh razprodana.

Č. g. svetnik Košmerlj piše Slovenski kulturni akciji dne 15. jan. 1965: „...tudi me gospa Helena Remčeva prosi, naj sporočim g. Jurčecu njene iskrene čestitke k njegovi knjigi „Skozi luči in sence“, ki jo je prebrala kar v eni sapi, in se bere knjiga kot resnično doživet roman. Naj le piše, ko zna tako lepo.“ Zeleč obilo božjega blagoslova v novem letu pozdravljam, vdani — Alojzij Košmerlj. — Gospod doktor Milan Komar piše: „Zelo mi je bilo žal za nerodno polemiko v Svob. Sloveniji ob Vaši knjigi. Stvar je bila popolnoma nepotrebna za naše razmere. Ne jemljite si tega preveč k srcu in nadaljujte s pisanjem z istim elanom in zajemom. Končno želim Vam in vsem, dasi „post festum“ srečno in blagoslovljeno leto Gospodovo 1965.“

— P. Vendelin Špendov, OFM, nam piše iz Chicaga: „Že nekaj let dobivam „Glas“, za kar pa sam še nisem nič poravnal. Zahvalim se Vam za redno pošiljanje. In prosim še naprej! — Prilagam ček za plačilo publikacij in Vam iskreno čestitam h knjigam, kakor tudi k uspehu pri urejevanju. Bog naj blagoslavlja Vaše delo in Vam ohranja zdravje, da boste še veliko lahko naredili za dobrobit in razširitev slovenskega imena in kulture, kakor tudi v duhovni in kulturni podvig ro-

jakov. — Slovenska misijonarka č. mati Deodata Hočevnar, OSU, pa nam piše iz Djakarte v Indoneziji: „Velečenjeni gospod, ravno okrog božičnih praznikov sem prejela Vašo prelepo knjigo „Luči in sence“. Veselo ste me presenetili in se Vam prav iz srca zahvalim. Vse, kar je v zvezi z domovino, mi je neizmerno drago. Tu in tam sem že odprla knjigo, v kolikor mi je čas dopustil in se že veselim praznikov, ko jo bom mogla v miru prebirati. Ljubezen do domovine postane v tujini še večja in močnejša, kajne? — Glas, ki mi ga pošiljate s toliko dobroto, prihaja redno... Zelo sem hvaležna in ker drugače ne morem povrniti, prosim Vsemogočnega, da bogato blagoslovi Vaše plemenito delo v tujini za domovino. Lepo bi bilo, če bi mogla prisostvovati kulturnim večerom Slovenske kulturne akcije. Pa naj bo tudi to žrtev zlasti za nad vse drago domovino. V novem letu želim prav iz srca mnogo božjega blagoslova pri vsem Vašem plemenitem delu za slovensko besedo in slovenski narod. Z iskrenimi misijonskimi pozdravi, hvaležno vdana M. Deodata Hočevnar, OSU. — Od Družbe sv. Mohorja v Celovcu pa nam pišejo: „...Knjiga Rude Jurčeca zanje vso pohvalo! Naj le nadaljuje. Takoj nam pošljite 10 broširanih izvodov Skozi luči in sence. Tu je bil g. dr. T. iz Münchena; potreboval je pet vezanih izvodov Luči in smo mu jih odstopili. — Tu smo našli način, da bosta izšli dve pesniški zbirki dveh mladjevcov... Vi pa ob izidu deli primerno priporočite...“

— Poseben kongres za študij zgodovinskih temeljev slavistike se je vršil v Goettingenu v Nemčiji. Že pred leti so ustanovili mednarodno pripravljajlno komisijo za slavistične kongrese in letos se je zbralo že veliko število slavistov z vzhoda in zahoda. Med tujimi delegacijami so bile najmočnejše zastopane: Jugoslavija, Poljska, Češkoslovaška in Bolgarija. Nemški slavisti iz Vzhodne in Zahodne Nemčije so pripravili obsežne referate o študiju virov slavistike in predlagali, da naj se izvede sistematična priprava biografij največjih slavistov preteklosti.

— Pred desetimi leti se je v Cambridgu pod pokroviteljstvom Zahodno-evropske unije zbralo 67 univerzitetnih rektorjev iz sedmih evropskih držav, da bi obravnavali evropskim univerzam skupne probleme. Na drugo konferenco v Dijonu 1959 je iz že dvanajst evropskih dežel prišlo okoli sto prvomestnikov najvišjih šolskih ustanov. Tedaj postavljeni odbor je pripravil delovni program in osnutek pravil za stalno rektorsko konferenco, ki ju je obravnavalo letošnje zborovanje v Goettingenu. Sprejeti statut, ki hoče biti orodje svobodnega sodelovanja med univerzami, pozna 18 držav članic. Kot opazovalci so bili letos navzoči tudi rektorji iz Vzhodne Evrope razen ruskih in madžarskih. Predmet letošnjega, teden dni trajajočega zasedanja — v prvih dneh septembra — je bil problem optimalnega in maksimalnega obsega univerze. To vprašanje, ki je pereče na vseh evrop-

skih univerzah, je 145 rektorjev obravnavalo v šestih delovnih skupinah. Spričo vedno večjega priliva slušateljev so se spraševali, ali je treba preurediti že obstoječe univerze ali pa pomnožiti število visokih šol, ali kaže olajšati pogoje za dostop na univerzo ali pa se odločiti za numerus clausus, ali naj bo univerza predvsem namenjena pouku ali pa raziskavanju. Konferenci je predsedoval sedanji goettingenski rektor, švicarski teolog W. Zimmerli. Za predsednika stalnega odbora je bil izvoljen švicar, teolog J. Courvoisier, tako bo sedaj sedež stalnega tajništva Ženeva. Konferenco rektorjev je obiskal tudi nemški kancler Erhard, ki je v svojem govoru poudaril svobodo pouka in raziskavanje, sodelovanje med raziskovanjem in poučevanjem, ravnotežje med duhovnimi in naravoslovno-tehničnimi znanostmi; sklenil pa je s trditvijo, da imajo problemi pouka in raziskave za našo generacijo isti pomen kakor ga je imelo za prejšnje stoletje „socialno vprašanje“.

— Angleži so dobili prevod Puškinovih pisem. Tri debele knjige je izdala založba Oxford University Press, prevod je oskrbel Thomas Shaw. Kritič W. S. Pritchett pravi, da se je s to knjigo Puškin šele resnično odkril Angležem, kajti poezija ostaja še vedno neprevedljiva. Že dolgo je angleško kulturno občinstvo vedelo za trditve ruskih slavistov, da je Puškin ravno v svojih pisemskih najbolj popoln; sedaj se bodo mogli vsi o tem prepričati, saj je

celoten prevod korespondence v angleščini verjetno prvi; drugod so izdajali samo odlomke

— Beograjska filharmonija si je pridobila velik sloves v Nemčiji. Letos je že izvedla eno turnejo po Zahodni Nemčiji; ker pa je bil uspeh tolikšen, je berlinska agencija Roeber organizirala novo turnejo še letos in sicer je nastopila v Freiburgu, Koelnu, Aachen, Duisburgu, Kasselu in Frankfurtu. Dirigiral je Kika Zdravkovič in so izvajali dela Respighija, Brahmsa, Čajkovskega, Rahmaninova, Beethovna in Hrističa.

— Pariška založba Seuil slovi kot vodilna med katoliškimi založbami na svetu. Pred kratkim je pri njej Roger Kempf izdal delo: „Diderot et le roman“. Diderot (1713-1784) je bil vodilni enciklopedist in je bil znan kot filozof, matematik, pripovednik, dramatik, glasbenik in kritik. Roger Kempf poudarja njegovo umetniško pot in ugotavlja, da je segal Diderotov literarni vpliv daleč čez njegov čas.

— Na zemljišču nekdanjega mesta Cornus (pri Oristanu) na Sardiniji so odkopali dve baziliki, ki sta po podatkih spominke plošče bili vnovič pozidani med 379 in 389. Prof. Ovidio Abis je našel tudi krstilnik, več škofovskih grobov in srebrn naprsni križ. Arheologi menijo, da so s tem za zgodovino krščanstva v zahodnem delu Sredozemlja važnim odkopom odkrili sedmi škofovski sedež na Sardiniji, Senofor.